

ŠIAULIŲ KULTŪROS CENTRAS

3	0	2	2	9	6	7	1	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---

(įstaigos kodas)

SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA DIRBANT AUKŠTYJE (KOPĖČIOS, PASTOLIAI, BOKŠTELIAI) Nr. 13

I. BENDROJI DALIS

1. Dirbti aukštyje gali darbuotojas ne jaunesnis kaip 18 metų amžiaus, mokantis saugiai dirbti, pasitikrinęs sveikatą, išklauses darbų saugos bei gaisrinės saugos instruktavimus.
2. Darbuotojo darbo ir poilsio režimas:
  - 2.1. darbo laiko norma 40 valandų per savaitę, (neskaitant papildomo darbo, viršvalandžių) nebent darbo teisės normos nustato sutrumpintą darbo laiką ar šalys susitaria dėl ne viso darbo laiko;
  - 2.2. vidutinis darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per kiekvieną septynių dienų laikotarpį negali būti ilgesnis kaip 48 valandos (neįskaitant darbo pagal susitarimą dėl papildomo darbo laiko);
  - 2.3. darbo laikas, įskaitant viršvalandžius ir darbą pagal susitarimą dėl papildomo darbo negali būti ilgesnis kaip 12 val., neįskaitant pietų pertraukos, ir 60 val. per kiekvieną septynių dienų laikotarpį;
  - 2.4. negali būti dirbama daugiau kaip šešias dienas per septynias paeilui einančias dienas;
  - 2.5. dirbant pagal suminę darbo laiko apskaitą, maksimalusis darbo laikas (įskaitant viršvalandžius, tačiau neįskaitant darbo pagal susitarimą dėl papildomo darbo), vidutiniškai per septynių dienų laikotarpį negali būti ilgesnis kaip 48 valandos, skaičiuojant per apskaitinį laikotarpį;
  - 2.6. darbuotojui suteikiamos fiziologinės pertraukos pagal poreikį ir specialios pertraukos, dirbant lauke ar nešildomose patalpose, profesinės rizikos sąlygomis, dirbant sunkų fizinį darbą;
  - 2.7. pertrauka pailsėti ir pavalgyti, ne vėliau kaip po 5 darbo valandų. Jos trukmė ne trumpesnė nei 30 min. ir ne ilgesnė kaip 2 val. (nebent susitarta dėl suskaidytos darbo dienos laiko režimo);
  - 2.8. kasdienio nepertraukiamo poilsio tarp darbo pamainų trukmė negali būti trumpesnė kaip 11 val. iš eilės, o per 7 paeilui einančių dienų laikotarpį darbuotojui turi būti suteiktas bent 35 valandų nepertraukiamo poilsio laikas. Jeigu darbo dienos trukmė daugiau kaip 12 val., bet ne daugiau kaip 24 val., nepertraukiamo poilsio tarp darbo pamainų laikas negali būti mažesnis negu 24 valandos.
3. Pranešimo apie nelaimingą atsitikimą tvarka: - pačiam nukentėjus nelaimingo atsitikimo metu, jei gali, nedelsiant pranešti įmonės vadovui ar jo įgaliotam asmeniui; pamačius ar sužinojus, kad įvyko nelaimingas atsitikimas, suteikti nukentėjusiam pirmą pagalbą, jei reikia, iškviesti greitąją medicinos pagalbą. Pranešti įmonės vadovui ar jo įgaliotam asmeniui; kol nelaimingas atsitikimas bus pradėtas tirti, darbo vieta ir įrenginių būklė turi likti tokia, kaip buvo nelaimingo atsitikimo metu. Jei dėl to kyla pavojus žmonių gyvybei, sveikatai, galima daryti tik būtinus pakeitimus, apie tai surašant aktą; įvykus nelaimingam atsitikimui pakeliui į darbą/iš darbo, kreiptis į gydymo įstaigą ir po to, kai suteikta pirmoji medicinos pagalba, pranešti įmonės vadovui ar jo įgaliotam asmeniui.
4. Pranešimo apie darbo metu pastebėtus trūkumus tvarka - savavališkai nešalinti darbo priemonių, įrenginių ir pastatų gedimų, juose įrengtų darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos įtaisų gedimų; nedelsiant pranešti įmonės vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, darbuotojų atstovui apie darbo ir darbų saugos priemonių gedimus, apie padėtį darbo vietose, pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai.
5. Darbuotojas gali atsisakyti dirbti darbus, kuriuos saugiai atlikti neapmokytas; jeigu įrankiai, įrenginiai techniškai netvarkingi; darbo aplinka kelia pavojų sveikatai ir gyvybei; jei kolektyvinės apsaugos priemonės neužtikrina apsaugos nuo rizikos veiksnių, o asmeninės apsaugos priemonės neišduotos; jei asmeninės apsaugos priemonės techniškai netvarkingos, nepatikrintos, neišbandytos.
6. Asmens higienos reikalavimai - dirbti tik su tvarkingais, švariais drabužiais, avalyne; rankas plauti tik tam skirtomis priemonėmis, nelaikyti maisto produktų darbo vietoje ir nevalgyti.

7. Už šios instrukcijos nevykdymą, darbuotojui taikoma LR įstatymų nustatyta drausminė, materialinė, administracinė atsakomybė, priklausomai nuo pažeidimo pobūdžio ir pasekmių.

II. PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIAI. SAUGOS PRIEMONĖS NUO JŲ POVEIKIO

8. Pavojingi, kenksmingi rizikos veiksniai darbo vietoje, apsaugos priemonės nuo jų poveikio:
- 8.1. nepakankamas darbo vietos apšvietimas – didėja akių nuovargis, galimos darbo klaidos;
  - 8.2. krentantys daiktai – galimi galvos, kojų pėdų sužalojimai: daiktus, įrankius, medžiagas darbo vietoje sudėti taip, kad jie negalėtų nukristi, nebūtų vietose, kur vyksta krovos darbai;
  - 8.3. paslydimas, pargriuvimas – galimos traumos: kaulų lūžiai, raumenų sistemos sužalojimai;
  - 8.4. fizinė perkrova – galimos traumos, raumenų patempimai: nekelti vienam daiktų, kurių svoris viršija 30 kg, jei nėra galimybių kelti dviem, naudotis kėlimo įrenginiais;
  - 8.5. kritimas iš aukščio – galimas sunkios, net mirtinos traumos: dirbant aukštyje naudoti apsauginį diržą, esant galimybei įrengti apsauginius aptvarus;
  - 8.6. nepalankios meteorologinės sąlygos – įvertinti meteorologines sąlygas, apsirengti tinkamas šioms sąlygoms darbo rūbus, avalynę, esant audrai, perkūnijai, plikšalai darbus nutraukti.
9. Darbdavys, įvertinęs rizikos veiksnius, privalo nemokamai aprūpinti darbuotoją asmeninėmis apsaugos priemonėmis. Kiekviena asmeninė apsaugos priemonė turi apsaugoti nuo galimų rizikos veiksnių, nesukeldama didesnės rizikos darbuotojo sveikatai ir saugai; atitikti ergonominius reikalavimus, darbuotojo esamą sveikatos būklę; tikti (būti atitinkamai priderinta) darbuotojui.
10. Darbuotojas privalo dirbti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis; prižiūrėti ir naudoti jas pagal paskirtį; pranešti vadovui apie jų nusidėvėjimą, užteršimą, netinkamumą naudoti; įstatymų nustatyta tvarka atlyginti nuostolius, jei asmeninė apsaugos priemonė dėl jo kaltės dinga ar buvo sugadinta.
11. Asmeninė apsaugos priemonė yra darbdavio nuosavybė, todėl ją, dirbantis aukštuminius darbus, turi gražinti išeidamas iš darbo, pereidamas į kitą darbą, kur ši priemonė nenumatyta pagal darbo aplinkos rizikingumą. Asmeninė apsauginė priemonė turi būti keičiama, jeigu ji susidėvi.

III. DARBUOTOJO VEIKSMAI PRIEŠ DARBO PRADŽIĄ

12. Gavus darbo užduotį, susipažinti su darbų vykdymo tvarka, saugiais atlikimo būdais. Apsirengti tvarkingus darbo drabužius, užsisagstyti juos, patikrinti asmenines apsaugos priemones.
13. Patikrinti apsauginių aptvarų būklę. Patikrinti, ar tvirtai pastatytos, ar tvarkingos lipynės, ar skečiamosios lipynės turi tvirtai pritvirtintas skėtimo apsaugas. Jei naudojamos pristatomos lipynės, patikrinti, ar tvarkingas užtvirtinimo įtaisas, kuris naudojamas pritvirtinant lipynių viršų.
14. Medžiagas, gaminius, įrankius ir kt. darbo vietoje išdėstyti tvarkingai, kad nekristų, negriūtų.
15. Patikrinti pastolių tvarkingumą. Darbininkas turi įsitikinti, kad pastoliai stabilūs, o jų tvirtinimo mazgai, įžeminimas (jeigu pastoliai metaliniai), aptvėrimai, darbo paklotas tvarkingi.
16. Apsauginis diržas turi būti be deformacijų, turėti inventoriaus numerį ir įskaitomai užrašytą bandymo datą. Apsauginį diržą reikia naudoti, kai dirbama aukščiau kaip 1,3 m esant neaptvertai darbo vietai. Apsauginio diržo tvirtinimo vietas turi nurodyti tiesioginis darbų vadovas.
17. Dirbti aukštyje, tik kai darbo vadovas apžiūri darbo vietos konstrukcijų, aptvėrimų tvarkingumą.
18. Pastebėjus bet kokį gedimą, netvarką ar keliantį pavojų veiksnį, informuoti darbo vadovą. Darbo nepradėti, kol nebus pašalinti visi trūkumai.

IV. DARBUOTOJO VEIKSMAI DARBO METU

19. Vykdyti įmonės darbo tvarkos taisyklių, nustatyto darbo ir poilsio laiko reikalavimus, ilsėtis, valgyti ir rūkyti tam skirtose vietose, vykdyti tik tą darbą, kurį paveda darbo vadovas, ir tik tada, kai žinomi saugūs jo atlikimo būdai. Būti dėmesingam, atidžiam, atsargiam, neužsiminėti pašaliniais darbais, nesikalbėti, netrukdyti dirbti kitiems. Nedirbti, jei darbo vieta nepakankamai apšviesta.
20. Nešiojamų kopėčių atramos turi būti apsaugotos nuo slydimo, pritvirtinant prie jų viršutinių ar apatinių galų kopėčioms slysti neleidžiantį įtaisą ar panaudojant kitus slydimą pašalinančius būdus.
21. Kopėčios, kuriomis patenkama į darbo vietą, turi būti pakankamai ilgos, kad kyšotų virš paaukštinimo, ant kurio reikia užlipti, jeigu daugiau nėra už ko tvirtai laikytis.

22. Naudojant daugiadetales (sekcijines) sudedamąsias arba ištraukiamąsias kopėčias, atskiros jų dalys turi būti tvirtai sujungtos viena su kita ir fiksuotos.
23. Mobilios (perstumiamos) kopėčios turi būti pastatytos stabiliai ir lipant jos neturi judėti.
24. Dirbant su skečiamosiomis lipynėmis - naudoti tik lipynes, kurios turi tvirtai pritvirtintas skėtimo apsaugas, medinių lipynių negalima dažyti dažais, kurie paslepia medienos defektus; nenaudoti medinių lipynių su įlūžusiais ilginiais ir skersiniais, deformuotų arba įtrūkusių metalinių lipynių; netaisyti medinių lipynių, įskilusių ilginių, laiptasijų ir skersinių.
25. Naudoti tik pakankamo aukščio lipynes. Medines lipynes apsaugoti nuo atmosferos ir temperatūros poveikio.
26. Skečiamąsias lipynes statyti ant laiptų ir nuožulnių plokštumų tik pailginus ilginus. Kiekvieną ilginio pailginimą tvirtinti mažiausiai dvejomis apkabomis arba sandūriniais antdėklais. Nenaudoti skečiamųjų lipynių kaip atremiamųjų.
27. Nelipti ant aukščiausio skersinio arba laiptelio. Tik lipynėse su apsauginiu tilteliu ir laikymosi įrenginiu leidžiama užlipti ant viršutinės pakopos. Lipynes ištraukti arba sustumti tik gamintojo nurodytu ilgiu. Nelipti ant skečiamųjų lipynių ištraukiamosios dalies keturių viršutinių skersinių.
28. Darbas su atremiamosiomis lipynėmis - pakopos arba skersiniai turi būti patikimai ir patvariai sujungti su laiptasijomis ir ilginiais ir išdėstyti tolygiai; atremiamąsias lipynes pastatyti saugiai, išlaikant teisingą pastatymo kampą.
29. Paaukštinimo priemonės (pastolius, klotinius, bokštelių, lopšius), kurių aukštis iki 4 m, galima naudoti po to, kai jos priimtos vadovo, o aukštesnės kaip 4 m tik po to, kai jos priimtos komisijos.
30. Nuo paaukštinimo priemonių dirbti tik, kai užtikrintas pakankamas stiprumas, pastovumas.
31. Pastoliai visame aukštyje turi būti pritvirtinti prie tvirtų statinio dalių. Jei pritvirtinti prie pastato nėra galimybės, jų pastovumas turi būti užtikrintas kitais būdais. Tvirtinimo vietos ir būdai turi būti nurodyti projekte. Draudžiama tvirtinti pastolius prie nepatikimų vietų (parapetų, balkonų ir pan.).
32. Pastoviai stebėti, kad paaukštinimo priemonių darbo paklotas ir aptvėrimai būtų tvarkingi ir patikimai pritvirtinti. Darbo paklotas turi būti lygus, horizontalus, be angų. Kai pastolių paklotas išdėstytas aukštyje 1,3 m ir daugiau, turi būti įrengtas 1 m aukščio aptvėrimas, kuris turi susidaryti iš porankio, tarpinio horizontalaus elemento viduryje ir bortelio ne mažiau 15 cm aukščio.
33. Paaukštinimo priemonės statyti ant tvirto pagrindo. Grunto paviršius, ant kurio statomi pastoliai, turi būti išlygintas, sutankintas, nuvestas vanduo. Skersai pastolių po atramomis būtina padėti lentą ne mažiau 50 mm storio. Nedėti po paaukštinimo priemonių atramomis plytų, akmenų ir pan.
34. Pastolius statyti, remontuoti, ardyti ar perstatyti galima tik prižiūrint darbų vadovui. Šį darbą gali atlikti tik tie darbuotojai, kurie yra specialiai apmokyti atlikti šiuos darbus.
35. Metaliniai pastoliai turi būti įžeminti.
36. Praėjimo vietose po pastoliais įrengti apsauginį stogelį. Stogelis turi išsikišti už pastolių ne mažiau 1,5 m ir sudaryti 20 laipsnių kampą.
37. Draudžiama vykdyti darbus nuo išorės pastolių, esant liūčiams, plikšalai, stipriam lietai ar esant vėjui didesniai kaip 6 balai.
38. Nesant galimybės įrengti darbo pakloto ir aptvėrimų, darbai aukštyje nuo įvairių neaptvertų konstrukcijų, prie neaptvertų angų, esant darbo vietai aukštyje 1,3 m ir aukščiau, turi būti vykdomi naudojantis apsauginiais diržais.
39. Darbininkams užlipti ir nulipti nuo pastolių leidžiama tik kopėčiomis, pritvirtintomis viršutiniais galais prie pastolių skersinių. Kopėčių nuolydis neturi būti didesnis kaip 75°.
40. Prieš darbą naudojant autobokštelių, darbų vykdytojas turi supažindinti brigados narius ir vairuotoją su sutartiniais ženklais, kuriais bus reguliuojamas bokštelio darbas (pakėlimas, nuleidimas ir t.t.). Automobilinio bokštelio vairuotojas, išgirdęs iš bet kurio brigados nario signalą "STOP", privalo nedelsdamas jį vykdyti.
41. Lopšio grindys turi būti metalinės arba medinės, lygios ir be plyšių. Lopšys turi būti aptvertas iš visų pusių ne mažesniu kaip 1,2 m aukščio aptvėrimu su ne mažesne kaip 150 mm aukščio nuo grindų bortine lenta. Grindims naudojamų lentų storis turi būti ne mažesnis kaip 50mm.
42. Įeiti į lopšį/išeiti iš jo galima tik pro krepšio landas. Darbuotojas įlipti ir išlipti iš automobilinio bokštelio lopšio, krauti krovinius, gali tik lygioje aikštelėje, tik tada, kai lopšys nuleistas, nebejuda.

43. Įrankius ir smulkias detales susidėti į krepšelį, o smulkų vienetinį krovinį - į inventorinę tara, bet ne aukščiau kaip 10 cm nuo taros borto viršutinio krašto. Krovinius, kurie išsikiš iš lopšio, būtina reikia pritvirtinti Taros ir krovinių pritvirtinimą reikia patikrinti ir įsitikinti, kad niekas nenukris.
44. Dirbti tik tada, kai ryšys su lopšiu yra patikimas. Kai nėra radijo ar telefono ryšio, balsinis ryšys leidžiamas tik tada, kai lopšys ne aukščiau kaip 10 m, o ženklinis ryšys - tada, kai geras matomumas iš darbo vietos, iš visos darbo zonos ar per signalizuotoją. Ženkliniai signalai vienodi visoms organizacijoms, kaip nustatyta „Keliamųjų kranų įrengimo ir saugaus eksploatavimo taisyklėmis“.
45. Dirbant lopšio grindys turi būti horizontalios. Jų pakrypimo kampas neturi viršyti 5 laipsnių. Nuo grindų reikia nuolat valyti šiukšles, žiemą – sniegą ir ledą.
46. Dirbti lopšyje galima tik stovint ant jo grindų. Persisverti per turėklus, sėdėti arba stovėti ant aptvėrimų, būti daugiau kaip dviem viename lopšyje ir naudotis visokiais paaukštinimais (kad padidėtų aukštis) draudžiama.
47. Esant iškeltai darbo aikštelei (lopšiui), automobilinio bokštelio vairuotojas privalo visą laiką stebėti dirbančiuosius ir neatsitraukti nuo automobilinio bokštelio (keltuvo).
48. Jei lopšys ne visai pakrautas, į jį galima kelti ne sunkesnius kaip 20 kg daiktus ir tik su virve, kai vienas dirbantysis stovi lopšyje, o kitas ant žemės, laikantis kitų saugos darbe taisyklių reikalavimų.
49. Dirbanti brigada turi būti ne mažesnė kaip trijų asmenų (skaičiuojant ir automobilinio bokštelio vairuotoją). Vienas brigados narys - darbų vykdytojas (stebėtojas) - turi būti ant žemės. Jis nurodo vairuotojui, kada pakelti/nuleisti darbo aikštelę (lopšį), stebi, kad arti bokštelio neprieitų pašaliniai asmenys. Jeigu reikia, aptveria automobilinio bokštelio darbo zoną, išdėsto atitinkamus kelių eismo ženklus, kad automobilinio bokštelio neužkliudytų kitos transporto priemonės ir mechanizmai.
50. Pavojingoje zonoje gali būti tik stebėtojas.
51. Draudžiama:
- 51.1. dirbti be paskyros – leidimo;
- 51.2. įlipti ir išlipti iš lopšio per langų ar durų angas, nuo balkonų, stogelių ir pan.;
- 51.3. lipti į lopšį arba iš jo, kada keičiama lopšio padėtis;
- 51.4. būti žmonėms lopšyje, kai automobilinis bokštelis važiuoja iš vietos į vietą;
- 51.5. stovėti ant lopšio turėklų, dirbti lopšyje, pučiant stipresniam nei 10 m/s vėjui;
- 51.6. dirbti be šalmo, neprisiseigus saugos diržu, nenaudojant kitų būtinų apsaugos priemonių;
- 51.7. tvirtinti prie lopšio skridinius, rankinę gervę, lyną, kabelį;
- 51.8. esant automobilinio bokštelio lopšyje mesti žemyn atliekas, įrankius ir kitus daiktus.
52. Draudžiama atlikti darbus ir būti žmonėms pavojingose zonose: vietose, kur keliami kroviniai keliamaisiais kranais, keltuvais, gervėmis, po pakabinamais lopšiais, autobokšteliais, kur vykdomi darbai aukščiau vienoje vertikaloje. Šios zonos turi būti aptvertos.
53. Leidžiama nepavojinga vienkartinė keliamo ir pernešamo krovinio masė, kai krovinyje nuolat pernešamas per pamainą ar dirbant kitą darbą, vyrams - iki 30 kg; moterims - iki 10 kg.
54. Darbo metu užtikrinti švarą ir tvarką darbo vietoje, stebėti praėjimų ir pravažiavimų saugumą, susidariusias atliekas darbo pabaigoje pašalinti į tam skirtą vietą.
55. Draudžiama be tiesioginio darbo vadovo žinios patikėti pareigas ar darbo priemones kitam asmeniui, savavališkai atlikti darbus, nesusijusius su užduoties vykdymu. Pasišalinti iš darbo vietos galima tik gavus tiesioginio vadovo leidimą.

V. DARBUOTOJO VEIKSMAI AVARINIAIS (YPATINGAIS) ATVEJAIS

56. Pastebėjus, kad gali įvykti nelaimingas atsitikimas, avarija, nutraukti darbą ir pranešti vadovui.
57. Kilus gaisrui, iškviešti ugniagesius bendru pagalbos tel. 112, gaisrą gesinti pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis (gesintuvu, smėliu, žeme, uždengiant nedegia medžiaga), pranešti vadovui.
58. Įvykus avarijai, nedelsiant išeiti iš pavojingos zonos ir informuoti darbo vadovą.

VI. DARBUOTOJO VEIKSMAI BAIGUS DARBĄ

59. Išjungti įrenginius, patikrinti jų būklę. Sutvarkyti darbo vietą, sudėti įrankius, įrenginius į tam skirtą vietą. Įrenginių valymo ir plovimo darbus atlikti tik išjungus juos iš elektros tinklo.

60. Pašalinti atliekas į tam skirtą vietą. Nusivilkti darbo drabužius, apžiūrėti, ar jie tvarkingi ir švarūs, padėti į jiems skirtą vietą. Šiltu vandeniu su muilu nusiplauti rankas ir nusiprausti.

61. Informuoti darbo vadovą apie visus nesklandumus.

Instrukcijos projektą parengė UAB „Saugotyra“